

En ganske ung mand blev fanget af tyskerne under Anden Verdenskrig. Efter flugt fra tysk fangenskab levede han i skjul i Tinning mose .

Historien er fra Århus Stiftstidende 3. november 1996

Jeg har kopieret den herunder:

Det er en rigtig spændende historie

En flygtning krydser sit spor

Ivan Lepkey fra Ukraine var kun en ganske ung mand, da han blev fanget af tyskerne under Anden Verdenskrig. Efter flugt fra tysk fangenskab levede han i skjul i Tinning Mose som polske Janek. Næsten 50 år efter mødtes han i Ukraine - nu som canadiske John - med efterkommere af den danske familie, der reddede hans liv.

Af Alice Krøger

EUROPA 1944

Sommeren går på hæld. Mens krigen er på vej ind i sit sjette år, bliver otte officerer hængt for attentatet mod Hitler.

Nyheden er dog endnu ikke nået til det sydøstlige hjørne af det besatte Polen, da unge Ivan en augustmorgen vinker farvel til forældrene og går i marken.

Det bliver sidste gang Ivan ser sin familie, der bor i landsbyen Litynia, hvor de fleste oprindelig er ukrainere. Familien Lepkey er hidtil sluppet nådigt gennem krigen, men i løbet af kort tid er alt kaos, da de tyske soldater hærger gennem byen og tager landsbyens unge mænd til fange.

I første omgang er den 22-årige høstarbejder tilsyneladende blandt de heldige. Han flygter længere ud på marken og skjuler sig i kornet.

Nogle timer efter rejser han sig fra sit skjulested, blot for at opdage, at han ser lige ind i et tysk geværløb.

Den lange vandring

Ivan får aldrig sagt farvel til sin far og mor. De tyske soldater tvinger ham sammen med andre fanger af sted på en march over den 2600 meter høje Karpater-bjergkæde.

- Vi gik hele vejen til Wien, og jeg måtte gå i bare fødder, for jeg havde ikke fået sko med mig, fortæller Ivan Lepkey.

På den mange hundrede kilometer lange tur får den unge fange glæde af sit gode sprogøre og lærer sig at tale og forstå tysk.

I forvejen kan Ivan tale både ukrainsk og polsk, og disse sprogkundskaber kommer til at spille en vigtig rolle i hans redning fra tysk fangenskab.

Foreløbig tænker han dog kun på at overleve på vejen til Wien, hvor han sammen med de andre fanger bliver skubbet ind i kreaturvogne på vej mod et ukendt mål.

Turen går mod nord, hvor fangerne i efteråret 1944 bliver tvunget om bord på en tysk transport på vej fra Kiel til Norge.

Minesprængning følger på minesprængning. Han overlever 11 sprængninger, men må hver gang se sit håb om at blive samlet op af et allieret skib forsvinde i tågerne over Skagerak.

Held har han ikke, og han må derfor tage sagen i egen hånd. Han udtænker en plan for flugt.

Den unge ukrainer er klar over, at en baggrund som del af det store sovjet-russiske rige meget vel kan give problemer, og han skaffer sig derfor en ny identitet som polakken Janek.

En handling, der viser sig at give ham sjælekvaler de næste 50 år, fordi han føler han har fornægtet sit fædreland.

Om bord på »Kurona« gør den unge ukrainer alt for at være den nemme polske krigsfange. Han arbejder som fyrbøder på skibet, han bliver brugt som tolk og gør sig gode venner med besætningen. Han maler endog sin kahyt for at lade kaptajnen tro, at han er flink og medgørlig.

Tiden er inde

Imens venter Ivan på det rette tidspunkt til flugt. Han ved, at skibet på et eller andet tidspunkt anløber Århus Havn, der i løbet af krigen har fået stigende betydning for tyskerne.

Siden efteråret 1942, hvor tyskerne

udpegede Århus Havn til at være udskibningshavn til Norge, har der været en omfattende trafik, og en dag er »Kurona« blandt de skibe, der lægger til kaj.

Ivan lader alt bag sig og går langsomt fra borde, mens en gammel tysk soldat, der har fået sympati for den unge fyrbøder, vender ryggen til.

Hele vejen ned ad landgangsbroen og hen langs kajen går han baglæns for hele tiden at kunne se skibet og de forfølgere, der måtte dukke op.

- Hvis de havde opdaget mig, ville jeg have ladet som om jeg var på vej tilbage til skibet, fortæller Ivan mange år senere.

Indtil videre ved han dog ikke, hvor flugten ender. Fra kajen løber han langs havnen for derefter at slå ind i landet, hvor han når til Frijsenborgskovene.

Redning

Her skjuler han sig i tre dage, men må til sidst på grund af sult søge hen mod to huse, som har har set på marken.

Ivan overvejer længe, hvilket hus han skal vælge, og lader til sidst skæbnen råde. Han føler en kraft trække i retning mod det ene hus, og undgår mirakuløst at havne hos nazisympatisørerne i det andet.

Heldet er med Ivan, og endnu bedre går det, da han gør folkene i huset forstædig, at han hedder Janek og er polak.

Værterne bliver enige om, at den unge flygtning derfor må videre til naboerne i Tinning Mose, hvor konen i huset er fra Polen.

Ved et utroligt sammentræf viser det sig, at Pouline Nielsen ikke alene kan tale med Ivan, men også er født og opvokset på samme egn som familien Lepkey.

Kirken i Litynia trængte til nyt tag. Selv om Ivan Lepkey ikke blev nogen rig mand i Canada, tjente han så meget i sine 33 år på brødfabrikken, at han kunne skænke sine landsmænd en ombygning af kirken, som han her præsenterer for Aase Andersen.

Rasmus og Pouline Nielsen har fire voksne børn, og både de og svigerbørnene får at vide, at intet må slippe ud om flygtningen, der bliver skjult på loftet.

Når fremmede nærmer sig huset, siger Pouline Nielsen blot, »der kommer vist nogen«, så forsvinder Ivan ind i skunken på loftet, og ingen aner uråd.

Usikkerhed

I dag lever tre af de fire søskende stadig og erindrer tydeligt den usikkerhed og angst, der var om huset i Tinning Mose.

- Ivan havde ingenting med sig, og derfor måtte vi for eksempel skaffe ham sko. Jeg var chauffør for en læge i nærheden og bad om hjælp. Her fik jeg at vide, at vi skulle melde Ivan til tyskerne, for det var alt for farligt for mine forældre at have ham i huset. Men det kunne der ikke være tale om, og det endte også med, at vi fik tingene til Ivan, og lægen holdt sin mund, fortæller Janus Nielsen.

De tre søskende husker stadig, da Ivan kom til Tinning Mose.

- Han var lille, mager og bange. Han havde brandmærker både på armene og ryggen, og vores mor tog sig af ham, som om det var den fortabte søn, der vendte hjem, fortæller Aase Andersen og Grethe Kristensen.

Trods et liv i skjul falder Ivan hurtigt til i Tinning Mose og lærer sig at snakke dansk. Om natten går han ud i mosen og skærer pilekviste, som han fletter til de flotteste kurve.

- Det eneste, det drejede sig om for Ivan, var at overleve til krigen var forbi, fortæller de tre søskende.

Befrielsen bliver modtaget med lettelse, men bringer alligevel nye problemer for den unge Ivan. Han får arbejde på gårde i nærheden af Tinning, men inden længe er flygtningenes tid i Danmark forbi.

Alle skal ud, og Rasmus og Pouline Nielsen må med sorg i hjertet sige farvel til den unge Ivan, der er blevet som en søn af huset.

I 1950 må han rejse til Bremerhafen, hvor han går om bord på et fragtskib, der bringer ham og hundreder af andre

flygtninge til Canada til en usikker fremtid.

Immigranter

Ivan bliver ikke amerikansk millionær. I tusindvis går flygtningene i land i Halifax og må friste en kummerlig tilværelse.

Han bliver landarbejder og kommer senere på et cementstøberi. Efterhånden går det lidt bedre. Ivan får arbejde på en brødfabrik og stifter familie.

Tilbage til sin hjemegn kan han ikke komme. Hvert brev, der sendes til Ukraine med spørgsmål om familie og venner, besvares med et »de er ikke mere«.

Men Rasmus og Pouline Nielsen holder kontakt til Ivan og får svar tilbage.

Jo, Ivan, der nu kalder sig John, har det godt, men der er store udgifter. Konen er blevet syg. Hospitalet er dyrt, og pengene rækker ikke langt.

I 1965 hører familien i Tinning Mose for sidste gang fra Ivan. Brevene bliver ikke besvaret, der er tvivl om adressen, og Ivan forsvinder.

Detektivarbejde

I løbet af de næste mange år, hører Rasmus og Pouline Nielsens børnebørn ofte historien fra krigens tid, og ønsket om at finde flygtningen igen bliver stærkere.

I 1995 finder det ældste barnebarn, Solvej Rasmussen-Juul, at nogle venner har familie i Canada.

- Prøv om I kan finde Ivan, lyder opgaven, da vennerne taler med canadierne.

Få uger senere kommer beskeden. Vi har fundet John Lepkey i Toronto.

EUROPA 1996

Det sitrer af spænding i flyet fra Warszawa på vej mod den ukrainske by L'vov. Aase Andersen, Rasmus og Pouline Nielsens yngste datter, skal møde Ivan for første gang i 46 år.

Forud er gået nogle bevægede måneder. Breve på engelsk er sendt fra Danmark til Toronto.

Ivan svarer på dansk. På trods af, at han kun var i Danmark i fem år og ikke har talt eller skrevet sproget siden 1950,

fortæller Ivan på dansk. I begyndelsen hakkende, søgende efter de rigtige ord, senere flydende og med dansk humor.

- Kom til Danmark, Ivan, hele familien vil gerne mødes med dig, skriver de tre søskende.

Men Ivan er blevet en gammel mand, og kan kun overkomme en enkelt rejse. Den skal gå til Litvina, hvor en niece venter et besøg.

Derfor skriver Ivan til Århus.

- Kom I hellere til Ukraine. Min slægt vil gerne mødes med dem, der har reddet mit liv.

Tvivl

I Danmark er familien i syv sind. Ukraine er et af de fattigste lande i de tidligere Sovjetunionen. Landet har energikrise, og befolkningen mangler stort set alt. Mange steder kan man end ikke skaffe rent drikkevand.

Udsigten til at få sig en oplevelse for livet, besøge moderens hjemegn og at mødes med Ivan får dog til slut Aase Andersen til at beslutte sig for at tage til Ukraine. Med på rejsen tager hun sin søn, regional controller ved Nordisk Wavin, Stig Andersen, der ofte rejser til Polen i embeds medfør.

Det bliver en utrolig oplevelse. Ukrainerne er uhyre fattige, men enestående gæstfrie. Overalt bliver danskerne præsenteret som dem, der har reddet Ivans liv, og som han nu har fundet igen.

For Aase og Stig Andersen er det desuden en stor oplevelse at se den egn, hvorfra Pouline Nielsen før Første Verdenskrig er taget til Danmark.

Den polske hjemstavn er ikke blevet omtalt meget i hjemmet i Tinning Mose. Det gjaldt om at blive dansk så hurtigt som muligt og lægge fortiden bag sig.

- Vi var dog utroligt heldige, for vi fandt faktisk en meget gammel kone, der kunne huske mors familie, og det var meget mærkeligt at stå ved den brønd, hvor vores mor hentede vand for næsten hundrede år siden, siger Aase Andersen.

Mødet mellem flygtningen og hans redningsmænd gav rige minder, men kaldte dog også på tungsindet.

For begge parter viser det sig, at en stor del af slægten er væk.

Deporteret til Sibirien.

Efter krigen
kunne Ivan Lepkey
gå til fotografen
sammen med sine
redningsmænd,
Rasmus og Pouline
Nielsen, der havde
sørget for, at den
forhulede
ukrainer fik sul på
kroppen.